

МЕЖІ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ПРИВАТНОЮ НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Микола Миколайович СТРІЛЬЧУК,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0006-5861-7929>*

Забезпечення ефективної та законної приватної нотаріальної діяльності обумовлює необхідність здійснення нагляду та контролю у цій сфері. При цьому варто зауважити, що відповідна контрольно-наглядова діяльність не є всеосяжною, а відтак вона має певні межі. Розкриваючи межі нагляду і контролю за приватною нотаріальною діяльністю, перш за все, варто відзначити, що вони обумовлені компетенцією та повноваженнями суб'єктів контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю. У «Новому тлумачному словнику української мови» слово «компетенція» трактується як добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи [1, с.874]. Як пише М.С. Головань, зміст категорії «компетенція» розкривається у наступних ознаках: знання, які повинна мати особа; коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; досвід, необхідний для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правами, законами, статутом. Знання, коло питань, досвід подані як узагальнені поняття, що не стосуються конкретної особи, які не є її особистісною характеристикою. У наведених тлумаченнях явно відображено когнітивний (знання) і регулятивний (повноваження, закон, статут) аспекти даного поняття [2]. На думку С.В. Лейко, під компетенцією слід розуміти певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми [3, с.133].

Що стосується поняття «повноваження», то це загальне для теорії права та держави поняття, змістом якого є система прав та обов'язків, набутих у легітимний спосіб державою, місцевим самоврядуванням, державними органами і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими суб'єктами правовідносин з метою забезпечення можливостей, потреб та інтересів людини і громадянина, окремих соціальних груп та суспільства в цілому. Повноваження мають вивчатися також на галузевому правовому рівні. Передусім це стосується поділу повноважень за суб'єктами публічного та приватного права, де є їх значні відмінності. В публічному праві превалюють повноваження органів влади, місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, які мають вивчатися спеціалістами галузей публічного права. Приватне право також знає інститут повноважень, якими наділяються суб'єкти правовідносин. Вони відрізняють-

ся одне від одного за суб'єктами (наприклад, в сімейному праві уповноваженими особами вважаються батьки, опікуни і піклувальники, в господарському праві уповноважені юридичні особи), за своїм змістом також ці повноваження мають відмінності та особливості [4].

Тож, компетенція суб'єктів контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю, враховуючи викладені аспекти – це визначений законодавством України перелік питань та проблем, на вирішення яких спрямовано діяльність цих суб'єктів. Складовою частиною компетенції є повноваження, тобто сукупність прав та обов'язків із здійснення контрольно-наглядових процедур щодо об'єкту (приватної нотаріальної діяльності) та предмету. Діяльність вказаних суб'єктів повинна ґрунтуватись виключно на цих двох параметрах, якими визначено можливий і допустимий, з точки зору права та закону, функціонал останніх.

Суттєвим моментом контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю є інститут нотаріальної таємниці, який обмежує як вплив на приватних нотаріусів, так і в багатьох питаннях скеровує діяльність останніх. Стаття 8 Закону України «Про нотаріат» визначає: «відповідно до вимоги нотаріальної таємниці довідки про вчинені нотаріальні дії та копії документів, що зберігаються у нотаріуса, видаються нотаріусом виключно фізичним та юридичним особам, за дорученням яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії. У разі смерті особи чи визнання її померлою такі довідки видаються спадкоємцям померлого. У разі визнання особи безвісно відсутньою опікун, призначений для охорони майна безвісно відсутнього, має право отримувати довідки про вчинені нотаріальні дії, якщо це необхідно для збереження майна, над яким встановлена опіка» [5].

Іншим обмеженням є те, що нотаріус не має права давати свідчення в якості свідка щодо відомостей, які становлять нотаріальну таємницю, крім випадків, коли цього вимагають особи, за дорученням яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії. На вимогу Міністерства юстиції України та його територіальних органів з метою регулювання організації нотаріальної діяльності нотаріуси видають підписані ними копії документів та витяги з них, а також пояснення нотаріусів у строк, встановлений цими органами. Нотаріус на письмовий запит податкових органів, державного виконавця, приватного виконавця, Національного агентства з питань запобігання корупції надає інформацію про вступ фізичної особи у права спадкоємця з обов'язковим зазначенням повних даних про таку особу та даних про майно, отримане за правом успадкування. Крім того, Витяг зі Спадкового реєстру про наявність складеного заповіту видається тільки заповідачу, а після смерті заповідача – будь-якій особі, яка пред'явила свідоцтво про смерть або інший документ, що підтверджує факт смерті заповідача (одного із заповідачів) [5].

Підбиваючи підсумок наукового дослідження слід узагальнити, що визначення меж контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю створює протидію несанкціонованому втручання у роботу зазначених приватних нотаріусів, порушенню порядку виконання ними службових обов'язків, а також здійсненню юридично значимих нотаріальних дій з метою забезпечення прав та інтересів людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови(у трьох томах). том 1, А К Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ, Вид-во "АКОНП", 2006. 926 с.
2. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008.№ 3. С. 23-30.
3. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. Вип. 4. С. 128–135.
4. Голосніченко І.П., Голосніченко Д.І. Теорія повноважень, їх легітимність та врахування потреб і інтересів при встановленні на законодавчому рівні. Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право. 2011. С.147-155.
5. Про нотаріат: закон від 02.09.1993 №3425-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст.383.